

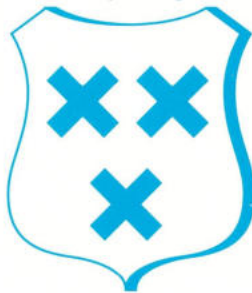
Swindrecht Were

Heerjansdam

Hendrik Ido Ambacht

Zwijndrecht

Uitgave van: Historisch Genootschap, Hendrik Ido Ambacht
Historische Vereniging, Zwijndrecht
Jaargang 24 nr. 2
december 2010

Swindrecht Were

INHOUDSOPGAVE:

Voorwoord	2
Het Julia Internaat te Zwijndrecht	3
Een 'levenlang' bij Van Leeuwen Buizen	18
Brand... brand...	25
Een bijzonder mens: De Ambachtse predikant Johannes van IJssum	28
Poesiealbums	36
Zwijndrechtse familienamen	38
In Memoriam: Arie van der Linden	43
Colofon	44

*****

WOORD VOORAF VAN DE REDACTIE

De redactie is er wederom in geslaagd om, met medewerking van de auteurs, een gevarieerd periodiek samen te stellen. Er is aandacht voor het rooms-katholieke Julia Internaat te Zwijndrecht. Dit is van oorsprong een klooster, met daarbij een kost-, bewaar- en naaischool, vooral gericht op schipperskinde-ren. Nog steeds is het gebouw een begrip in Zwijndrecht. Het wordt gerenoveerd en krijgt een nieuwe bestemming.

Daarnaast haalt een "oud" medewerker van Van Leeuwen Buizen herinneringen op aan de periode dat hij daar werkzaam was.

Brand is van alle tijden. Dit blijkt ook weer uit een verslag over een brand in Hendrik Ido Ambacht in 1826. Ook was er toen al sprake van goede burenhulp tussen diverse gemeenten!

Met het artikel over ds. Van IJssum gaan we een grote stap terug in de tijd. Het geeft een goede kijk op hoe de verhoudingen toen tijd waren tussen de burgers. Hij was een dwarse (?) predikant, die problemen had met zijn gemeenteleden en het gezag. Of was hij een dominee die zelf het gezag wilde zijn? De vele verhoren, die bewaard gebleven zijn, geven een goed beeld van de dominee en zijn omgang met de gemeenteleden.

Poesiealbums, wie kent ze niet en heeft er nooit iets ingeschreven? In korte rijmpjes gaf de schrijver zijn of haar blijk van waardering voor de eigenaar van het album. Soms ook met een vermanende tekst. Maar vooral met het doel om de schrijver niet te vergeten. Het Historisch Genootschap haalt enige van deze rijmpjes op uit de vergetelheid voor de oudere lezers. Voor de jongere lezer dus een blik in het nostalgisch "rijmverleden".

In een artikel over de Zwijndrechtse familienamen laat de interessegroep genealogie van de Historische Vereniging Zwijndrecht het "verloop" zien tussen familienamen in de 19^e en 21^e eeuw ter plaatse. Enkele familienamen verdwenen; andere komen er voor in de plaats. Een interessant gegeven voor de genealogen onder de lezers!

Helaas moet de redactie ook stilstaan bij het overlijden van een oud redactielid, de heer Van der Linden. Arie, voor intimi en vrienden, was ruim 17 jaar betrokken bij het periodiek. Veel artikelen van zijn hand werden in het verleden opgenomen in Swindregt Were. Daarnaast was hij gedurende lange tijd contactpersoon voor het periodiek naar de drukker en het Historisch Genootschap. Een In Memoriam is aan hem gewijd.

Wij hopen u hierbij weer een lezenswaardig nummer aan te bieden.

HET JULIA INTERNAAT TE ZWIJNDRECHT

Op 8 oktober 2010 was het ruim 85 jaar geleden dat de eerste vijf eerwaarde zusters van de congregatie der Zusters van O.L. Vrouw van Amersfoort per koets arriveerden bij het in 1923 aanbestede, en in 1924 gereedgekomen, “Zusterhuis met Kost-, Bewaar- en Naaischool”. Zij werden verwelkomd door de plaatselijke bouwpastoor en eerste herder van de nieuwe zelfstandige parochie Zwijndrecht, de eerw. pastoor Th. P.M. Hofman. Het was deze pastoor die zijn ideaal zag verwezenlijkt: een R.K. school en een schippersinternaat, met bewaar- en naaischool onder leiding van religieuzen. De eerste vijf zusters waren zr. M. Ignatiana (overste), zr. M. Liberata (naaischool), zr. M. Wenceslas (kleuterschool), zr. M. Aloysina (keuken) en zr. M. Ferreria (huishoudelijke bezigheden). Zij waren het die onder het klokgelui van het armoedige houten R.K. kerkje, bij storm en regen, op genoemde datum hun taak begonnen.

1923
AANBESTEDING

op Dinsdag 20 November 1923, voormiddag 11 uur zal de ondergeteekende, namens het R. K. Parochiaal Kerkbestuur van de Parochie van het H. Hart te Zwijndrecht, in het vergaderlokaal achter de R.K. Kerk aldaar, onder R.K. georganiseerde aannemers, trachten aan te besteden.

Het bouwen van een Zusterhuis met Kost-, Bewaar- en Naaischool,

op het terrein aan de Burgemeester de Bruinelaan te Zwijndrecht. Bestek en teekeningen zijn te bekomen tegen betaling van f 20 per stel ten kantore van ondergeteekende Schiekade 183b, Rotterdam en worden tot drie dagen na de aanbesteding teruggenomen tegen f 10.— per stel, mits onbeschadigd.

Aanwijzing ter plaatse op Maandag 19 November 1923, voormiddag 11 uur.

Nadere inlichtingen zijn te bekomen ten kantore van ondergeteekende voorm. 9—11 uur.

J. A. H. v. d. PLUIJM Jr.
Architect.

Rotterdam, 8 November 1923.
75738 41

Waarom een internaat juist in Zwijndrecht? Duiden we in de geschiedenis, dan zien we dat Zwijndrecht, met in het wapen drie zwarte heugels op een gouden schild, voor het eerst genoemd wordt in het jaar 1006. Waarschijnlijk heeft toen bisschop Ansfridus “onderscheidenene goederen” geschonken aan het door hem gestichte Benedictijnerklooster op de Hoge horst te Amersfoort, waaronder ook enige te Zwijndrecht. 't Veer van Zwijndrecht werd in 1336 of 1364 gesticht en in 1484 voor het eerst “parochie” genoemd. Bij het begin van de Reformatie moeten er ongeveer 2400 katholieken hebben gewoond, waarvan weinigen aan de Moederkerk trouw zijn gebleven. In het begin van de 20ste eeuw vestigden zich veel bedrijven in Zwijndrecht en omdat de inwoners van Zwijndrecht trouw bleven aan de tuinbouw, werden er arbeiders aangetrokken uit de verarmde provincies Noord-Brabant en Limburg, die katholiek waren. Aanvankelijk moesten deze mensen ter kerke in Dordrecht, omdat

Zwijndrecht geen R.K.- kerk bezat. Zij moesten dus bij weer en wind met de pont naar Dordrecht. Natuurlijk moesten ook hun kinderen, wilden zij R.K. onderwijs kunnen volgen, de tocht maken naar Dordrecht.

Noodkerk

Omdat het aantal R.K. inwoners van Zwijndrecht bleef groeien, besloot de bisschop van Haarlem, mgr. Callier, in Zwijndrecht een zelfstandige parochie te vestigen en kapelaan Hofman uit Dordrecht werd aangewezen als bouwpastoor. Dit bleek een goede keus en met veel inspanningen - er zijn altijd tegenstanders - kon in 1918 een noodkerk geopend worden. Het was een houten barak, die dienst had gedaan als behuizing voor Belgische geïnterneerden in Papendrecht, gedurende de Eerste Wereldoorlog. Natuurlijk beijverde pastoor Hofman zich voor het geestelijk welzijn van zijn parochianen en een R.K. bewaarschooltje voor de allerkleinsten in Zwijndrecht was een eerste stap. Hij verzocht de Algemeen Overste, Mère Alphonse, om een bewaarschoolzuster, die op de werkdagen iedere morgen vanuit Dordrecht per pont zou overkomen en na schooltijd per zelfde gelegenheid weer het gesticht in de Voorstraat zou bereiken. Het drievoudig verzoek werd niet gehonoreerd en daarom legde pastoor Hofman Mère Alphonse het plan voor een pensionaat voor schipperskinderen te beginnen, waaraan een naai- en bewaarschool zou worden verbonden.

Dit zijn de eerste schipperskinderen leerlingen van het internaat uit 1924.

Opvallend is dat pastoor Hofman zich ook het lot aantrok van de schipperskinderen, die hij natuurlijk van dichtbij in soms armoedige leefomstandigheden op de schepen zag. Net als nu zag de overheid in die tijd immers geen enkele aanleiding op te komen voor het recht op gratis onderwijs voor deze groep ambulante medeburgers. Pastoor Hofman ontfermde zich over deze bijzondere groep kinderen en dat resulteerde in een goedkeuring voor de oprichting van het Julia Internaat (1924; kostprijs fl. 84.000,-), genoemd naar de stichteres van de congregatie van de Zusters van O.L. Vrouw, de in 1969 heilig verklaarde en in Cuvilly (Frankrijk) geboren Julie Billiart (1751-1816). De architect van het gebouw was de heer J.A.H. van der Pluym uit Rotterdam, de aannemer J.W. van Dooren.

Het Julia Internaat omstreeks 1930.

Internaat

Op 29 oktober 1924 was het zo ver en werd de eerste “pensionaire” aangenomen op het internaat. Haar naam: mej. M. van Deursen, zeven jaar oud. Een klooster zonder kapel was in die tijd ondenkbaar en in juli 1927 werd de eerste H. Mis opgedragen in de nieuwe kapel, waarbij tevens het klooster en de school werden ingewijd. Het internaat was dan inmiddels aangekocht van het kerkbestuur door de congregatie Zrs. O.L.V. van Amersfoort. Pastoor Hofman was inmiddels met emeritaat, maar het gereedkomen van zijn levenswerk, een nieuwe echt stenen R.K. kerk, kon hij in 1927 nog meemaken. Zijn opvolger werd pastoor Lammers.

De oude kapel in het internaat, met de nog zichtbare glas-in-lood ramen.

We zien, zoals in die tijd vaker voorkwam, dat kinderen regelmatig ernstig ziek werden door roodvonk en difteritis en ook het internaat ontkwam daar niet aan. In 1928 werd een kind dermate ziek dat de ouders gewaarschuwd moesten worden en gelukkig kon men gebruik maken van de “moderne communicatietechniek”, de radio, waardoor de ouders, die in de buurt van Koblenz verbleven, daarvan in kennis gesteld konden worden. Intussen groeide het internaat uit zijn jasje, want was de accommodatie aanvankelijk bedoeld voor vijftien pensionnaires, in 1931 steeg dit aantal tot boven de 35. Na eerst een oplossing gevonden te hebben in het maken van slaappleaatsen op de centraal verwarmde zolder, werd er in 1935 een tweede verdieping op het huis gezet, waardoor er plaats kwam voor 55 kinderen. De sloot naast het huis werd gedempt, een schutting werd geplaatst en de tuin iets vergroot met in bruikleen gegeven grond van buurman De Waard. Maar niet alleen het internaat bloeide: ook de naaischool kon zich verheugen in een grote belangstelling. Zelfs niet-katholieke leerlingen bezochten deze school en menig diploma van lingerie, costumière en coupeuse werd er behaald.

Na 1940

10 mei 1940: oorlog. Direct al wordt het internaat, de naai- en kleuterschool gevorderd, ingericht als noodhospitaal en op 11 mei worden de

In 1935 is een tweede verdieping op het internaat gezet, waardoor er 55 kinderen geplaatst kunnen worden.

eerste gewonden binnengebracht. Ook de Duitse Wehrmacht laat er enkele jaren later zijn begerig oog op vallen en in 1942 wordt het gehele huis gevorderd. Na een voorlopig onderdak bij de families Remmelswaal, Kok, Bours etc. wordt een deel van de huishoudschool te Dordrecht ter beschikking van het internaat gesteld. De naai- en kleuterschool blijven in Zwijndrecht. Na de barre hongerwinter in 1945, waarbij de zusters “de boer” op moesten om levensmiddelen, kunnen ze in september '45 terug naar Zwijndrecht. Een parochiaan schrijft bij de terugkomst van de zusters: “Nu krijgt u de ruggengraat weer terug in uw parochie!” In 1949 heeft het internaat plm. 50 meisjes van 6 tot 14 jaar onder zijn dak. Enkele namen van zusters uit die tijd zijn bekend: zr. Hillegonda Pot, zr. Van Beek, zr. Lydia en zr. Consolata.

Er deden zich geen persoonlijke ongelukken voor op het internaat tijdens de watersnoodramp van 1953, wel drie dagen zonder gas, licht en water. De kelder stond tot vijf centimeter van het plafond vol met water. Soms echter wordt de nood letterlijk een deugd, zoals blijkt uit een geschreven verhaal van de watersnoodramp van de hand van zr. Hillegonda: “Omdat de aanwezige stomatrassen die onder de bedden van de kinderen lagen, vernield waren bij een poging daarmee het water te keren, bleek dat

De recreatiekamer, tevens refter. Achter het gordijn is de spreekkamer. Van links naar rechts: de zusters Clara, Christina, Heleni, Liberata, Laurentinus, Alphonsinia, Dyonisia, Hilegonda, Angela, Fausta, Johanna, Inocentia, Inocence, Antono, Rosula en Valentina.

voor ons later een zegen, omdat we toen van het schadefonds allemaal Auping spiraalmatrassen hebben gekregen.”

Ridder Oranje-Nassau

Nadat in 1958 drie lokalen bij de lagere school zijn bijgebouwd, volgt in 1960 een inwendige verbouwing van het internaat en klooster, gevolgd door een verbouwing van de kapel in 1963. In het jaar 1964 “behaagt het Hare Majesteit de Koningin Zr. Liberata (Bolsma) te benoemen tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau”, vanwege haar verdiensten tijdens de 40 jaar dat zij leiding gaf aan de naai- en handwerklessen. Burgemeester Slobbe, die haar de medaille opspelt, zegt daarbij, dat de naai- en handwerklessen, die zij steeds gegeven heeft aan vrouwen en meisjes van alle gezindten, zeer gewaardeerd zijn. Deken Hilhorst, waarschijnlijk inspelend op de zorg over de terugloop van het aantal roepingen voor het kloosterleven, zegt op zijn beurt: “Waar tegenwoordig veel gesproken wordt over het opheffen van de Congregatie, is deze zuster een levend voorbeeld van het nut van deze instelling. Duizenden leerlingen heeft ze opgeleid voor coupeuse en ze wegwijs gemaakt in de schone borduur- en naaikunst, een voorbeeld hoe op eenvoudige wijze men God en de mensen kan dienen.”

De kamer van de kinderen: alleen nog maar meisjes.

Gemengd

In 1970 komt er een “ingrijpende” verandering, want in dat schooljaar wordt besloten het Julia Internaat als gemengd internaat te laten voortbestaan, zodat broertjes en zusjes niet meer gescheiden naar verschillende internaten moeten. Een stap die heel wat discussies opgeleverd zal hebben, want daarvoor werd zelfs een enquête gehouden onder de ouders. Alle ouders, op een na, waren voor. Het einde aan het reizen tussen drie, soms meerdere verschillende locaties om kinderen tijdens de weekends en vakanties op te halen of weg te brengen, zal menig ouder behoorlijk ontlast hebben.

In 1975 wordt het Julia Internaat, wegens gebrek aan religieuze krachten, overgedragen aan de Katholieke Stichting Huisvesting Schippersjeugd te Rotterdam (K.S.H.S.), waarvan aalmoezenier C. Nieuwenhuizen toen voorzitter was. Twee zusters blijven voorlopig werken in dit tehuis, maar in 1980 verlaat de laatste religieuze, zuster Clara Luchtenberg, na 20 jaar daar werkzaam te zijn geweest, het internaat. Vanaf augustus van dat jaar mogen voor het eerst ook de jongens, die het lager onderwijs verlaten, op het internaat blijven.

Nieuwe tijden

Nadat in 1981 de voormalige wandeltuin ten behoeve van de zusters wordt

omgebouwd tot speeltuin voor de kinderen (totale kosten fl. 36.000,-, waarvan de helft geschonken wordt door het Zwijndrechtse Comité Kinderpostzegels) wordt het internaat grondig gerenoveerd. Zo is de kapel, na eerst nog gefunctioneerd te hebben als recreatieruimte, omgebouwd tot slaap-ruimte. De heropening vindt plaats in september 1985. De officiële plechtigheid wordt verricht door mevrouw Ria Lubbers-Hoogeweegen, de echtgenote van de toenmalige premier Ruud Lubbers, terwijl de inzegening wordt gedaan door de schippersbisschop mgr. Ph. Bär.

In 1987 wordt de voormalige Myriam-kleuterschool door het Katholiek Schipperswerk opgekocht ten behoeve van het internaat en het houten gebouw wordt officieel omgedoopt met de naam “de Sloep”.

Mw. Ria Lubbers-Hoogeweegen verricht de officiële heropening, september 1985.

De officiële opening van de sluisgroep “de Horst” aan de Emmastraat wordt verricht door aalmoezenier C. Nieuwenhuizen, op 9 maart 1990. In 1993 komt er een fusie tussen de besturen van vier katholieke internaten en leefgroephuizen en de Katins (Katholieke Instellingen Schippersjeugd) is geboren. Het bestuur hiervan krijgt een centraal kantoor, een algemeen directeur, een centrale administratie en zijn zetel te Nijmegen aan de Oude

Mollen-hutseweg 23. De Stichting Katholieke Huisvesting Schippersjeugd Rotterdam (K.S.H.S.) houdt op te bestaan.

Onzekere toekomst

Het Julia Internaat heeft altijd het voordeel gehad gevestigd te zijn geweest aan de grote Nederlandse vaarwegen, dicht bij de havens van Rotterdam en Dordrecht en ook gemakkelijk bereikbaar vanuit bijvoorbeeld Antwerpen. Julia ligt immers op nog geen tien minuten van het station! Bovendien is het gesitueerd in het rustige, veilige stadje Zwijndrecht, eigenlijk nog ver van de verlokkingen en jeugdproblemen van een wereldstad. Maar de mogelijkheden tot verdere studie zijn volop aanwezig. Zo kent Dordrecht naast het gewone Voortgezet Onderwijs en een school voor Middelbaar Beroepsonderwijs ook een Gymnasium. Er staan grote veranderingen voor de deur, want het internaat gaat verhuizen. Eind volgend jaar, als de plannen zijn gerealiseerd, wordt het vertrouwde pand aan de Burgemeester de Bruïnelaan 84 verruild voor een pand in de nieuwbouwwijk Westkeetshaven aan de Oude Maas.

Aanvankelijk was het de bedoeling dit pand te kopen, maar gezien de inconsistente medewerking van de overheid heeft het bestuur daarvan afgezien. Het wordt een kooppand van zes verdiepingen, waarvan de onderste vier door de 70 tot 80 kinderen en hun begeleiders zullen worden

gebruikt. Op de bovenste twee etages komen elk een viertal huurwoningen. Bij een eventueel teruglopend aantal leerlingen kan leegstand zo teruggegeven worden aan de woningstichting Progrez, die via eenvoudige ingrepen het geheel kan terugbrengen naar sociale huurwoningen. De eerste paal voor het nieuwe gebouw zal geslagen worden op de dag van het 75-jarig bestaan van het Julia Internaat: 8 oktober. Wie de officiële plechtigheid gaat verrichten, is nu nog niet bekend. Het bestuur is nog

zoekende naar een geschikte kandidaat. Landelijk aalmoezenier Bernhard van Welzenes zal in ieder geval de plechtige openingsviering in de ochtend voor zijn rekening nemen, terwijl er overdag allerlei spelactiviteiten georganiseerd worden. Overigens wist directeur van het Julia Internaat, de heer Georges Disch, ons bij ons bezoek aan het internaat nog te vermelden dat er voor het vertrek uit het oude pand nog een reünie gehouden zal worden. De oud-leerlingen kunnen na een laatste blik afscheid nemen van het pand en hun herinneringen nog een ophalen met oud-klasgenoten. Wat er met het oude pand gaat gebeuren, is nog niet bekend. Misschien dat het straks tot het historisch erfgoed gaat behoren, maar het is ook mogelijk dat het geheel gaat verdwijnen. Deze reünie is voorlopig gepland voor medio juni 2000, maar natuurlijk zullen de uitnodigingen de juiste datum weten te vermelden.

Als redactie van “Volaan-Vooruit” en als KSCC kunnen we de heer Georges Disch met zijn naaste medewerkers en de ouders van de kinderen slechts veel heil en zegen toewensen voor de toekomst, ondanks het vreemde beleid van de overheid in verband met de schoolplicht voor onze schipperskinderen. Tevens wensen wij de organisatie van de feestelijkheden rond 8 oktober mooi weer en een gezellige dag voor iedereen.

(Uit: *Volaan-Vooruit september 1999 no. 9*)

De kapel na een verbouwing. De glas-in-lood ramen zijn weggewerkt en de kapel is eenvoudiger van uitvoering.

Na 1999

Hoe is het verder gegaan met “Julia” en haar bewoners? Vermeldenswaard is in oktober 1977 de laatste religieuze directrice, zuster Laurenza Berger, afscheid moest nemen om redenen van gezondheid. Zij heeft achttien jaar haar werk mogen verrichten. Haar opvolger werd de heer J.C. Peeters. Bijna twee jaar later volgde de heer G.N.F.M. Disch hem op. Er waren toen 49 schipperskinderen.

Op 4 oktober 1996 vond de officiële opening plaats van het leefgroephuis “de Reling”, ten koste van “de Sloep”. Er komen veertien kinderen over van het internaat “de Westersingel” te Rotterdam. Wethouder C. Merkus verricht de opening.

In augustus 1998 verhuist de sluisgroep “de Horst” naar een huurpand aan de Burgemeester de Bruïnelaan 107a. Het pand Emmastraat 1-2 gaat dan dienst doen als leefgroephuis en start met vijf kinderen uit een voormalig leefgroephuis te Schiedam.

Op 12 juli 2000 fuseert de Stichting Katins met de protestants-christelijke cluster “Stichting Nationaal Comite”; de naam wordt Stichting Meander.

Het was 6 mei 2001 toen het Julia Internaat en het leefgroephuis “de Reling” te Zwijndrecht geopend werden.

Het nieuwe pand, Julia 2, aan de Westkeetshaven, november 2010.

Op 15 juni 2001 vond de feestelijke opening van de nieuwbouw plaats door H.M. Koningin Beatrix. Het inzegningsgebed wordt uitgesproken door mgr. A. van Luyn, bisschop van Rotterdam. In 2003 waren er 88 schipperskinderen in het internaat gevestigd.

Op 1 februari 2004 fuseerden Meander en Stidoca, waaronder twee pro-

Het internaat met ernaast de katholieke kerk, opname 2010.

testants-christelijke internaten ressorteerden, te weten “de Singel” te Dordrecht en “de Meerpaal” te Capelle aan den IJssel. De naam Meander blijft gehandhaafd.

Op 24 juni 2004 vierde de heer G. Disch zijn 25-jarig jubileum als directeur van het Julia Internaat. Landelijk hoofdaalmoezenier B.E.M. van Welzenes spelde hem tijdens de eucharistieviering een pauselijke onderscheiding op, die van ridder in de orde van Gregorius de Grote.

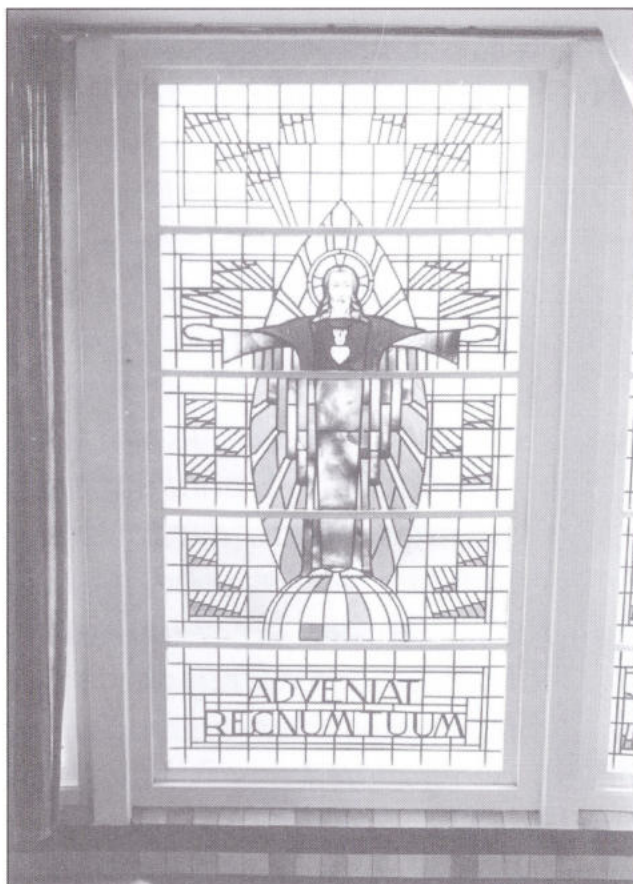
In oktober 2005 werd het voorspeelterrein voor de oudere jeugd opgeleverd. Er is een gezinsdag en landelijk hoofdaalmoezenier B.E.M. van Welzenes verricht de inzegening.

Op 21 augustus wordt een tweede locatie voor de kinderopvang geopend aan de Emmastraat 9b, die de naam “de Reling” draagt. Beide locaties voor kinderopvang tellen dan 28 kinderen, terwijl er 76 in het internaat verblijven.

De toekomst van het pand aan de Burg. De Bruïnelaan

In 2000 krijgt het pand een nieuwe bestemming. In overleg met de verhuurder, Pronet Ontwikkeling BV, wordt het pand voor drie jaar verhuurd aan het COA. Hierdoor wordt het voor genoemde periode een centrum voor opvang van asielzoekers. Minimaal 70 en maximaal 110 asielzoekers wordt, tijdelijk, onderdak geboden. Na dienst te hebben gedaan als op-

*In de voormalige wandel- en bre-
viertuin achter het hoofdgebouw
kwam een grot met beeld van Maria
en Bernadette. De grot staat er nog
steeds en zal ook door de nieuwe
bewoners gehandhaafd blijven.*

*Het glas-in-lood raam is tijdens de
bouw in 1924 door een onbekende
weldoener aan de zusters geschon-
ken.*

vangcentrum biedt het pand tijdelijk onderdak aan diverse bewoners. Het voormalige Julia Internaat, we schrijven 2010, wordt nu gerestaureerd tot Woonlocatie Juliana. De nieuwe woonlocatie krijgt zestien wooneenheden (appartementen) en een gezamenlijke ontmoetingsruimte voor 16 cliënten met een verstandelijke beperking. Ieder appartement beschikt over een woonkamer, slaapkamer en een eigen sanitaire ruimte. Achter het pand is een grote tuin. Het wordt een locatie voor 24-uurszorg. De restauratie is in april 2010 gestart; de verwachte oplevering in het tweede kwartaal van 2011.

De in loop van de jaren aangebouwde ‘aanbouwsels’ worden verwijderd,

zoals het groene gedeelte aan de zijzijde van het pand, overkapping achterzijde, trappenhuis (witte gedeelte) en de vluchttrap.

In de voormalige wandel- en breviertuin achter het hoofdgebouw stond een grot met beeld van Maria en Bernadette. De grot staat er nog steeds en zal ook door de nieuwe bewoners gehandhaafd blijven. Het Mariabeeld is nog in het bezit van het internaat.

Straks is het pand weer meer in de oorspronkelijke staat teruggebracht; aan de achterzijde wordt een lift geplaatst. Het is een mooi project en het gaat weer een prachtig pand worden!

*De in loop der jaren aan-
gebouwde 'aanbouwsels'
worden verwijderd, zoals
het groene gedeelte aan de
zijzijde van het pand, over-
kapping achterzijde, trap-
penhuis (witte gedeelte) en
de vluchttrap.*

Overzicht Oversten:

1924 - Zr. M. Ignatiana Wisemer
1928 - Zr. M. Monica Meeuwissen
1931 - Zr. M. Dionysia v.d. Ham
1937 - Zr. M. Constance Staats
1940 - Zr. M. Antonelle Boksebeld
1946 - Zr. M. Cunera v.d. Steen
1953 - Zr. M. Annetti Bartels
1958 - Zr. M. Laurentius v. Baer
1959 - Zr. M. Bernardo Taatjes
1962 - Zr. M. Leonarda v. Oostwaard
1965 - Zr. M. Henriette Elferink
1980 werd het klooster opgeheven.

De indeling van het gebouw bij de opening

De inventaris werd geleverd door verschillende Dordtse firma's. Het verblijf voor de zusters, het zogenaamde "slot", is klein, maar voldoende. Uit de gehele opzet blijkt dat met het doel rekening is gehouden en geen ruimte is verspild. Het internaat heeft drie ingangen, een voor de bewaarschool, een voor het internaat en een voor de zusters. Er is een onderruimte, kelder. Hier bevinden zich verschillende lokalen van twee meter hoog. Deze zijn bestemd voor provisiekamer, mangel- en strijkkamer, waskamer met droogkast en een ruimte voor de oven van de centrale verwarming. Daarnaast is er een kolenbergplaats. Gelijkvloers is er aan de straatzijde in de erker een ontvang- en spreekkamer voor de zusters. Daarachter is de eet- en conversatiezaal. De vloeren zijn door het gehele gebouw betegeld terwijl de wanden eveneens, half hoog, betegeld zijn. Er is een ruim en praktisch ingerichte keuken met voldoende kastruimte en een terrazzo-gootsteen. Het eten wordt bereid op een bescheiden gasfornuis. Naast de keuken is de eetzaal van de zusters. Door een luik kan vanuit de keuken het eten naar deze zaal doorgegeven worden. Het doorgeefluik vormt het midden van een ingebouwd buffet. Vanuit de zustersruimte is een trap naar boven. Hier bevindt zich de bidkapel, de kamer van de overste, de slaapzaal van de zusters en een ziekenkamer voor de zusters. De bewaarschool is naast de zustersruimte. De ruimte is verdeeld in een speelzaal en twee klaslokalen. Op de bovenverdieping bevinden zich naast de reeds genoemde ruimten nog de slaapzaal. Deze is gedeeld in zogenaamde "celkamers". Ieder kamertje heeft een bed, twee kasten en een wasinrichting. Naast deze zaal is een kamer voor de zustersurveillante met een badkamer en wasruimte. De zolder, tenslotte, is ruim opgezet en dient als bergplaats. De zolder is zo ingericht dat een mogelijke uitbreiding en verhoging mogelijk is. Al bij de bouw is rekening gehouden met een eventuele opbouw van twee etages. Het gehele pand is voorzien van elektriciteit en centrale verwarming.

Met dank aan de heer Georges N.F.M. Disch, directeur Julia internaat, zuster Leonie en mevrouw Jeanne de Waard, projectleider Projectontwikkeling Trivire, Dordrecht

Bewerking: Kees Popijus

De wereldwijd gerenommeerde onderneming Van Leeuwen Buizen bestaat dit jaar 86 jaar. De oud-Zwijndrechter Wout Verhoeven, thans woonachtig in Wassenaar, was precies de helft daarvan in dienst bij dit bedrijf, dus 43 jaar. In die lange periode heeft hij natuurlijk veel meegemaakt. In het hierna volgende artikel laat hij een aantal belevenissen de revue passeren en haalt hij herinneringen op.

EEN 'LEVENLANG' BIJ VAN LEEUWEN BUIZEN

Overigens, mijn salaris heeft door de beslissing van mijn vader de eerste jaren in het huishouden beslist geen zoden aan de dijk gezet, want ik begon met f 65 per maand (!) bruto. Op zaterdag 1 oktober 1949 moest ik mij om 08:30 uur melden bij meneer Van Die. (Tutoyeren was er toen natuurlijk nog niet bij...) Hij zette me aan het werk om vrachtbrieven te tikken op een oude Remington. Dat ik als broekie van 14 jaar, zo uit de schoolbanken, daarin geen enkele vaardigheid had, nam hij op dat moment voor lief, maar hij adviseerde wel om een avondcursus 'machineschrijven' te gaan volgen. Het werd Instituut Pont in Dordrecht. Ik was nog maar

net een paar weken in dienst of er werd een personeelsfeest ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan gevierd. Maar... feesten van 60 jaar geleden hadden wel een heel ander karakter dan wat je nu vaak meemaakt. Naast het verzorgen van een muzikale omlijsting door twee personeelsleden op accordeon (Wil Idema) en contrabas (Leen Havelaar), werd er onder meer door een elftal medewerkers, omhuld met kartonnen buizen, een speciaal voor die gelegenheid geschreven toneelstuk opgevoerd. Een daverend succes...!

De deelnemers aan het toneelstuk.

'Er werden toen ook spelletjes gedaan. Zo moesten Jan Troost en Ansems de Vries - de twee grootste mannen onder het personeel - kampen wie het eerste een zuigfles leeg had.' Je moet er maar op komen...

Na ongeveer een jaar werd ik naar 'het grote kantoor' overgeplaatst om daar, samen met Jan van Breugel, orderbonnen te tikken. Nel Bezemer zat ook op onze afdeling. Zij kwam stevast te laat. Als het te gek werd, durfde ze niet meer langs de chef de bureau, de heer Romein. Jan en ik deden dan het raam van de afdeling open en trokken haar over de vensterbank heen naar binnen. Maar dat er voor de uitzethaak van het raam een pinnetje in de rand zat, dat heeft ze geweten. Haar mooie kleding en haar forse dijen liepen daardoor vaak behoorlijke schade op. Een ander voorval. Op een dag tartte Fred Busink mij dat ik niet gekleed te water durfde in het aangrenzende zwembad, waar we in de lunchpauze vaak kwamen. Ik pochte dat ik dat wel durfde maar dan wel tegen een vergoeding. (Ik was toen nogal op de penning...) Hij hield een collecte onder de medewerkers en vergaarde een bedrag van zegge en schrijven f 2,65. Ik weet het nog precies. OK, dat was voor mij voldoende om de sprong in het diepe te wagen. Het was tenslotte in die tijd ongeveer een week zakgeld. Ik zwom de 25 meter met kleren aan en juist toen ik uit het bad klom, zag ik mijn broer Gerard het zwembad binnen komen en als in een impuls riep ik: "Gerard, haal jij Pa z'n pak even thuis?" Er moest immers ook nog gewerkt worden

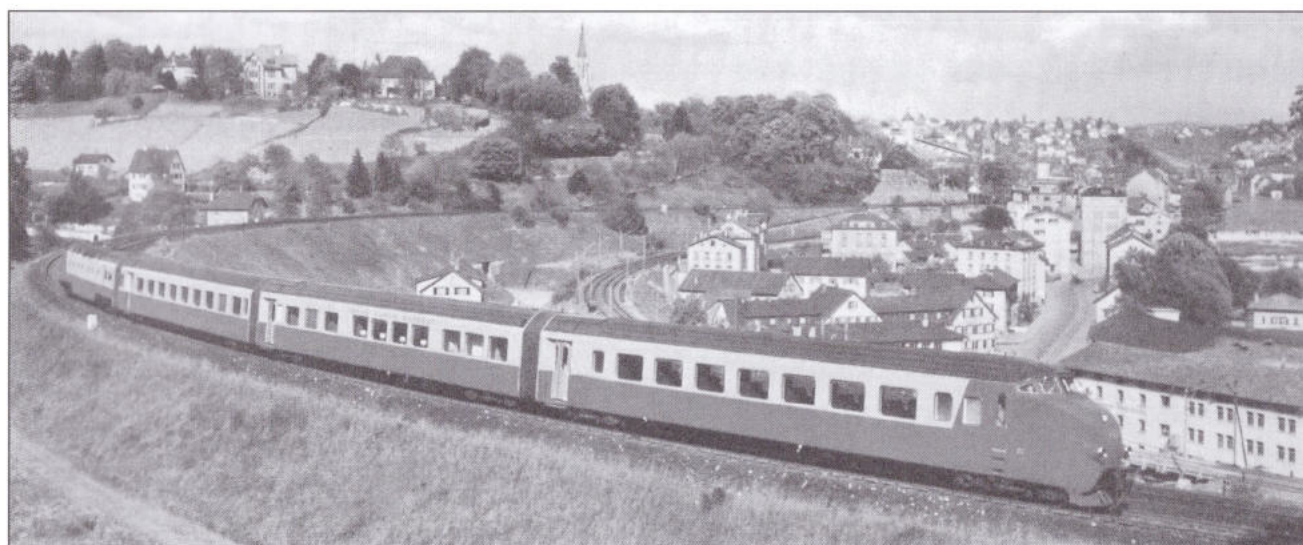
die middag! Nog een leuke gebeurtenis is me bijgebleven. Een van onze medewerkers, Fred Busink, had een eeneiige tweelingbroer, Jan, die 100% op hem leek en af en toe op kantoor kwam. Ze besloten tot een geintje. Fred moest even naar meneer A. van Leeuwen en verliet na die bespreking diens kamer. Op hetzelfde moment dat Fred door de ene deur wegging stapte Jan door een andere deur de kamer van meneer Van Leeuwen binnen. Als iemand ooit water heeft zien branden, was het toen wel. Wij hebben er om geschaterd, maar meneer Van Leeuwen was een flauwte nabij. Later verhuisde ik naar terrein 'Walburg'. Op de kop van de loods was een woning gebouwd voor de terreinbaas, Jaap van der Net.

*Het kantoor met de woning
op terrein "Welgelegen".*

Van zijn lieve vrouw Antje kregen we 's winters bij strenge kou vaste prik een beker "home-made" erwtensoep. Heerlijk! In die tijd werden de meeste interne formulieren in eigen bedrijf vervaardigd, waartoe een offsetdrukmachine, een Rotaprint, was aangeschaft. Leen Havelaar was machinebediende, ik werd eerste reserve. Toen er aan het eind van een middag een noodkreet kwam dat de orderbonnen op waren en Leen die dag vrij was, zat er niets anders op dan dat ik diezelfde nacht, in m'n eentje, op de Rotaprint een paar duizend orderbonnen ging drukken, want de verkoop moest doorgaan. Het was een bijzondere opdracht, die ik me tot op de heden herinner. Van Leeuwen Buizen handelde niet alleen in buizen, maar bewerkte ze ook. Wanneer aangekochte partijen gebruikte buizen een incurante diameter hadden, werden ze nagetrokken, d.w.z. op een trekbank gereduceerd naar een kleinere diameter. Die mogelijkheid wilden we ook bij onze klanten propageren. In een piepkleine donkere kamer van nog geen drie vierkante meter heeft Leen Havelaar - waarbij

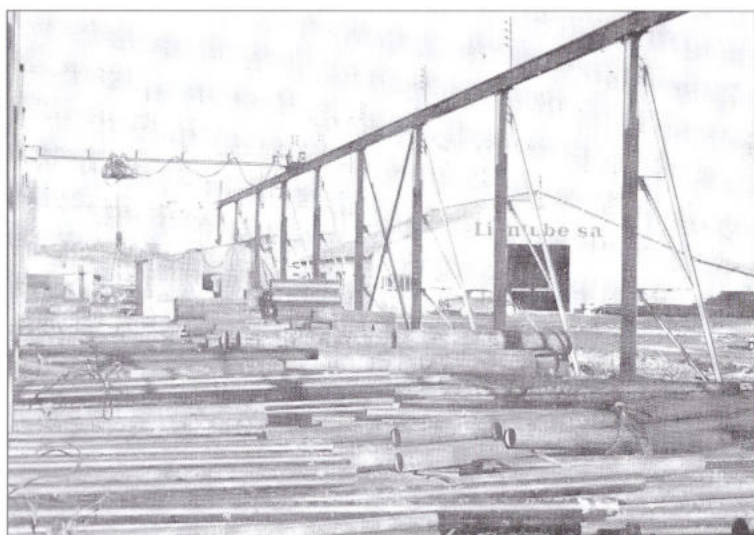
ik mocht assisteren - daarover een film gemaakt, getiteld: "Van groot naar klein". Het was een simpele, amateuristische film, die niettemin bij elke excursie van klanten veel waardering oogstte en zeker zijn vruchten heeft afgeworpen. In april 1963 werd er een dochteronderneming in Frankrijk opgericht en wel in Chalette-sur-Loing, zo'n 80 km ten Zuiden van Parijs. Mij werd gevraagd de administratie daar op touw te zetten, met name het ontwerpen van formulieren en de daarbij behorende procedures. Ik ging er maandenlang om de twee weken twee dagen naar toe. Donderdagavond na werktijd met de stoptrein naar Roosendaal en daar overstappen op de TEE naar Parijs.

Met 140 km/h naar Parijs.

Tijdens deze vier uur durende treinreis werd als een welkome afleiding een lekker diner met een heerlijk wijntje geserveerd en het gaf niet als je daarna in slaap viel, want je moest er toch pas op het eindstation uit. Aansluitend was het aan de overkant overnachten in Hotel Terminus Nord (voor *f* 35, inclusief ontbijt!) en de andere morgen vroeg ging ik per metro en trein naar Montargis, waar ik rond 09:00 uur aankwam en dan door iemand van kantoor werd afgehaald. Op deze manier verloor ik maar 1 werkdag in Zwijndrecht, maar ik kon in Frankrijk twee dagen benutten, want ik ging pas zaterdagavond terug, dus veel tijdswinst.

Een bijzonder voorval ligt nog steeds in mijn geheugen. Toen ik op een dag met mijn collega Dolf van Dorssen het kantoor van een klant uitstapte, stonden daar 3 motoragenten op ons te wachten. Of we maar even het

Liontube SA, de vestiging in Frankrijk.

kentekenbewijs van de auto (ik zie hem nog voor me, een beige Opel, kenteken 46-30-AZ) wilden inleveren. De auto was meer dan 6 maanden geleden in Spanje aangekomen (zo had iemand ontdekt en ons verlinkt) en dan moest hij het land uit. Binnen 2 dagen nog wel. Het kentekenbewijs zou ik dan aan de grens terugkrijgen. Ik brak mijn bezoek af en ging direct met de auto terug naar Zwijndrecht. Maar... 1750 km in je eentje in twee dagen rijden is echt niet leuk. In 1965 werd ik gekozen tot voorzitter van de personeelsvereniging en ik heb die functie 27 jaar lang vervuld.

Ik hoefde er weinig aan te doen. Fred Fillekes en Martin de Bel waren de mannen van de dagelijkse praktijk; ik leidde de jaarvergadering. Het zo snel mogelijk afwikkelen van het officiële gedeelte (opening, jaarverslag secretaris en penningmeester en rondvraag) was een sport op zich. Het record stond (en misschien nog steeds wel) op 21 minuten, waarna de bingo kon beginnen. Daar kwam men eigenlijk voor. Het voortraject was maar een formele bijzaak. Om de administratie op een hoger plan te brengen werd in de zestiger jaren een zogenaamde Hollerith-machine aangeschaft. Met behulp van ponskaarten werden de orderbonnen geprint. Later werden dan met eenvoudige ponsmachientjes - de zogenaamde nul-elfjes - de werkelijk geleverde hoeveelheden bijgeponst en kon er een factuur worden uitgedraaid. Aan de kwaliteit van de te leveren buizen en aanverwante artikelen werd door klanten steeds strengere eisen gesteld. Men verlangde meer en meer materiaal met keur (Stoomwezen, Lloyd's, Veritas enz.). De directie besloot daarom in 1976 een aparte keuringsafdeling in het leven te roepen. Grote investeringen waren daartoe nodig, waaronder een heel dure installatie voor ultrasoon onderzoek, alsmede speciale apparatuur om

Bij zijn afscheid kreeg Wout een miniatuur voorzittershamer als aandenken.

de mechanische eigenschappen van het staal te meten. Ik heb aan die afdeling zes jaar lang leiding mogen geven. Het was niet alleen werken bij Van Leeuwen, ook feesten zijn in de historie van dit bedrijf niet weg te denken.

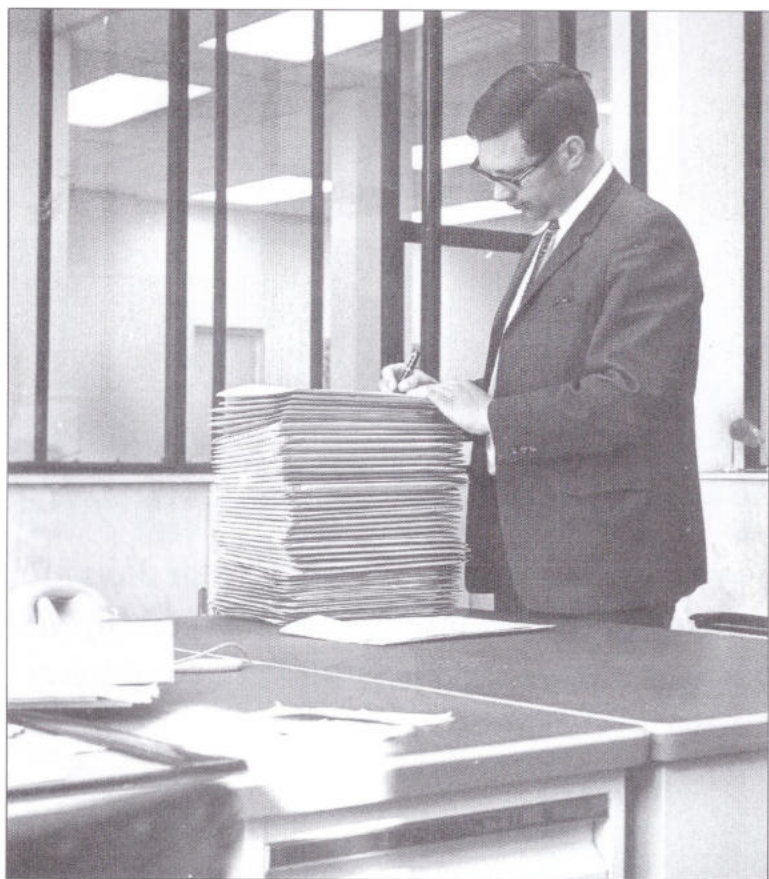

Feesten is in de historie van Van Leeuwen niet weg te denken.

Hier een foto van het 25-jarig bestaan.

Het kantoor; nog zonder computers.

Als procuratiehouder moest je soms per dag flinke stapels post tekenen.

In de loop der jaren werden er met de regelmaat van de klok - minstens een maar per vijf jaar - allerlei festiviteiten georganiseerd. Aan feesten met medewerkers zit namelijk ook een psychologisch aspect: het kweken van saamhorigheid. Excelsior was het doel van al die gepassioneerde en gemotiveerde medewerkers en zij hebben met vereende krachten een der grootste concerns ter wereld op het gebied van stalen buizen opgebouwd.

Wout Verhoeven

BRAND... BRAND...

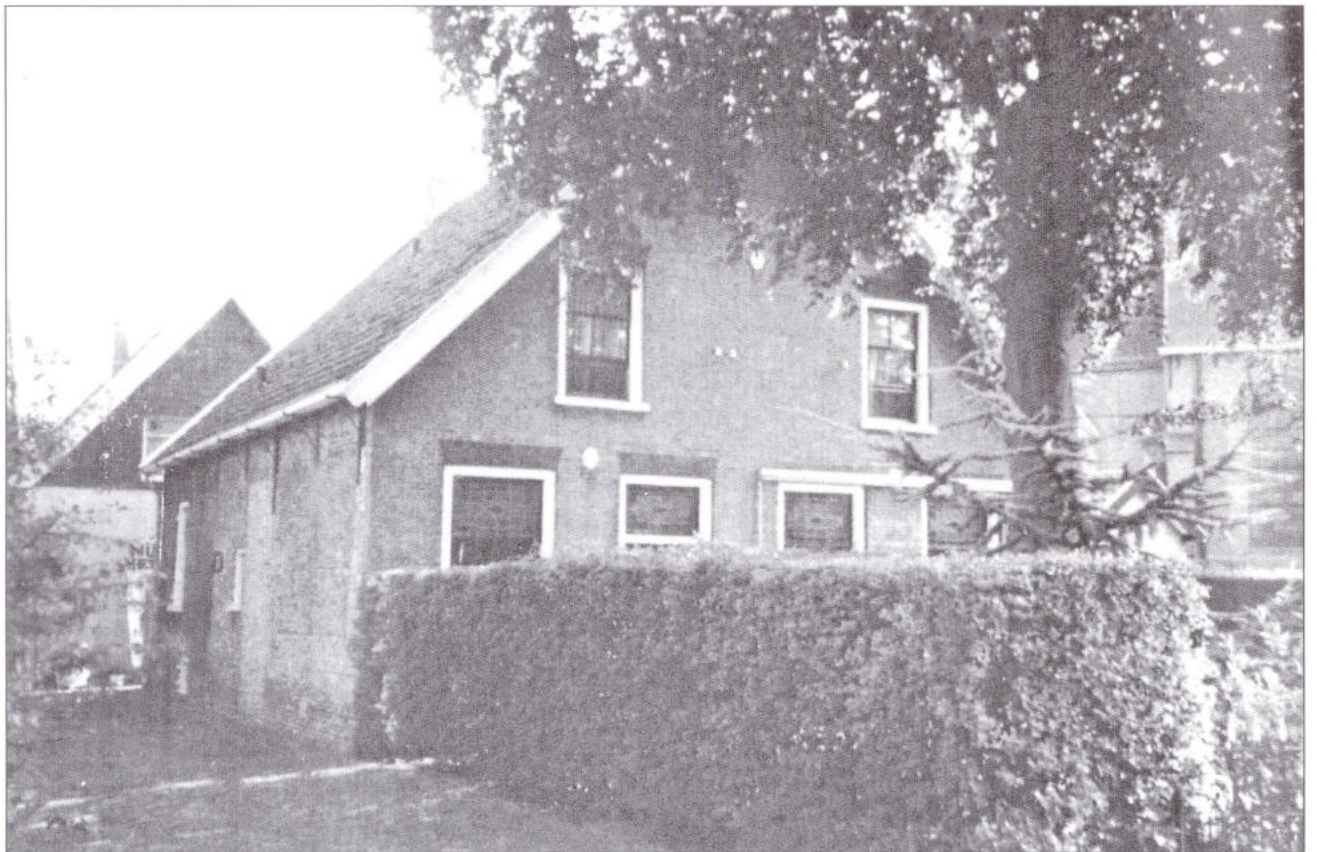
Van de heer A. Vos, schoonzoon van de later genoemde Bram Booi, kregen wij onderstaand verslag, geschreven door ds. D. Cannegieter, destijds bewoner van de pastorie aan het Kerkplein. Het verhaal speelt zich aan het eind van het "Steegie". Daar waren de vlasserij van Huig Leeuwenburg Jansz. en sinds 1825 de wagenmakerij van Gijsbert Labrijn gevestigd.

Die werd later verkocht aan Dirk Prast, smid aan de Veersdijk, die het geheel weer verkocht aan Boudewijn v.d. Schee. Zijn kinderen verkochten het huis en de schuur aan hun broer Arie, die ook al wagenmaker was en in 1950 verkochten zijn erfgenamen de wagenmakerij aan de ons bekende Bram Booi. In de jaren '80 viel het pand ten prooi aan de slopershamer ten behoeve van de ontwikkeling van de nieuwbouw, nu bekend als 'Oordenweg'. Het bedrijf 'carrosseriebouw Booi' verhuisde naar Zwijndrecht, waar het nog steeds bestaat.

Het schoolmeestershuis met daarbij carrosseriebouw Booi.

In het jaar 1826, den 23^e Augustus, des avonds omstreeks zeven ure, barstte alhier een hevige brand uit in de korenschuur van Huig Leeuwenburg

De woning van melkboer Bas van den Berg.

Jansz. Affestor dezer gemeente, aan de noordzijde der kerk gelegen. Spoedig lag deze schuur met de ingezamelde oogst in de asch, gelijk ook het woonhuis, uitgezonderd één vertrek dat staande gebleven is door de hulp van eene brandspuit.

Ook werd een prooi der vlammen het woonhuis van de wagenmaker Gijsbert Labrijn met de schuur en de daarin zijnde hout en gereedschappen en een aanzienlijke hoeveelheid vlas, gelijk ook nog twee arbeiderswoningen, op de werf van het huis staande. Gelukkig werd het schoolhuis, zoo nabij en aan twee zijden door de vlammen omringd, bewaard.

De grootste verplichting hebben wij aan de zoo spoedig aangebrachte hulp van de dorps-brandspuiten van Alblasserdam, Ridderkerk en een brandspuit van een der zoutkeeten van Zwijndrecht (terwijl in onze gemeente geen brandspuit was), en aan het beleid en de moed en de kracht dergenen die daaraan meewerkten, alsmede aan de andere getrouwe medehelpers, De grootste dankbaarheid zijn wij verschuldigd aan de goedheid van God. Dat de wind, die gedurende de hele zomer van dit jaar meestal uit het Noorden woei, op dezen tijd met een zachte koelte woei uit het Zuiden. In het tegenovergestelde geval zouden de nabij gelegen kerk en de pastorie,

Nogmaals de woning van Bas van den Berg.

ja de gehele kerkbuurt in het grootste gevaar hebben verkeerd om in den asch gelegd te worden en zou onze gemeente alzoo gedeeld kunnen hebben in het ellendig lot van de onlangs door brand grootelijks getroffen gemeenten van 's-Gravendeel en Almkerk.

*D. Cannegieter,
Predikant.*

Gelukkig zijn niet alle panden achter de Hervormde Kerk gesloopt. Het Kerkplein bestaat nog met daaraan o.a. de oude boerderij, waar vroeger Bas van den Berg, de melkboer, woonde en zijn melkhandel had.

Joke van der Straaten

EEN BIJZONDER MENS: DE AMBACHTSE PREDIKANT JOHANNES VAN IJSSUM

Bij het doornemen van archiefstukken betreffende Hendrik-Ido-Ambacht in 'Erfgoedcentrum Diep' te Dordrecht, kwam ik veel beëdigde verklaringen en verslagen van ondervragingen over ds. J. van IJssum tegen. Nu is bekend, dat vaak iets wordt gepubliceerd wat al gedrukt is en nu blijkt dat ook het geval te zijn! September 1982 publiceert P.J. Horsman in het eerste nummer van "Groot en Klein", uitgave van het Historisch Genootschap Hendrik-Ido-Ambacht een artikel over hem. Maar wie weet dat nog, na bijna 30 jaar? Hij putte uit de zelfde bronnen als ik. Uit zijn deskundig onderzoek wil ik sommige punten graag herhalen. Overigens zijn er ook voorvallen, niet door hem genoemd, opgenomen in dit overzicht.

Eerst wat persoonlijke gegevens

Johannes van IJssum wordt als kandidaat-predikant genoemd in Krabben-dijke, Zeeland, waar hij dit beroep uitoefent tussen 19 juli 1705 en 12 februari 1707. Vanaf die datum is hij predikant in Gapinge tot 05-06-1712 wanneer hij als predikant naar Hendrik-Ido-Ambacht komt. Hij blijft daar tot zijn overlijden in 1728.

Uit het notarieel archief van notaris Van der Hoep blijkt dat hij op 15 juni 1713 zijn huis in Papinge heeft verkocht aan zijn opvolger ds. Petrus van der Wiele, voor 1300 gulden.

Hij is gehuwd met Maria de Both en uit dit huwelijk wordt in ieder geval een zoon genoemd, de naam is me niet bekend. Op de lidmatenlijst uit 1726 van de Hervormde kerk, worden genoemd Maria de Both, Johannes van IJssum, (de zoon?) en Christijna van IJssum. Ook is bekend dat van IJssums zuster in Ambacht bij hen inwoonde, dus deze Christina zal de zuster van Van IJssum zijn.

Het verblijf in Ambacht

De eerste tijd wordt er niet veel over hem verteld. Pas na 1720 komt hij steeds vaker voor in het Attestatie- en Interrogatoir boek van de Schout en Schepenen van Hendrik Ido. Daarin zijn de kopieën geschreven van verklaringen (attestaties) en ondervragingen (interrogatiën) die ten behoeve van de Hoge Vierschaar te Dordrecht werden afgenomen.

Het slot Bouquet in 1752 naar Aart Schouman. Na de sloop eind 18^e eeuw bouwt Reinier van den Berg op de grond een boerderij, die nu is vervangen door een rij huizen.

Het wel of niet afgedragen oortjesgeld

Wat speelde er zoal? Allereerst de kwestie van het oortjesgeld. Is dat van 1719 nu wel of niet door Van IJssum aan de diaconie overhandigd? Het oortjesgeld was een extra heffing bij de verkoop van onroerend goed en bedroeg een oortje (muntje) per roede (een variërende maat van ca. 14 M2). Deze “opcenten” waren bedoeld voor de diaconie om armen te ondersteunen.

In december 1722 verklaart oud-diaken Kleijs Gerritse Visser, dat Van IJssum meerdere keren tegen hem zei: “Ik zal zelf het oortjesgeld over 1719 wel bij dominee Van der Heijden gaan ophalen, dan hoef jij daar geen moeite voor te doen”. Op 20 mei 1720 is het geld nog niet ontvangen en staat het als “memorie” op de diaconale afrekening. Op 3 juli 1721 is het bedrag opeens weggelaten, omdat Visser vernomen heeft dat “het geld waarschijnlijk al afgedragen is”. Bij navraag zegt de predikant het eigenlijk niet meer zeker te weten, waarop Visser zegt, dat het wel even nagevraagd kan worden bij ds. Van der Heijden, predikant te Zwijndrecht. Pas na deze verklaring van diaken Visser en na herhaald aandringen wordt het oortjesgeld dan eindelijk afgedragen! Ook hiervoor was weer ‘ingrijpen’ van de door Van IJssum verafschuwde schout Hendrik van der Hoep noodzakelijk geweest.

De Dordrechtse Beestenmarkt

Op 28 oktober 1722 is Van IJssum met iemand anders naar de jaarlijkse “Dordtsche Beestenmarkt” geweest, waarna hij tegen 6 uur wat komt nuttigen in de herberg van Claes Welboorn bij het veer in Zwijndrecht. En

daar de beestenmarkt voor vele Ambachters (wie hield geen varken of een koe?) een jaarlijks feestelijk uitje is, is er een flink aantal van hen in de zaak, waaronder ook Leendert en Dammis van 't Zelfde, Aart de Koning en Paulus van der Leer, allen tussen de twintig en dertig jaar oud, alsmede schout Hendrik van der Hoep.

Uit alles wat later gebeurt, blijkt dat de dominee en de schout elkaar niet kunnen luchten of zien. Na wat borrels maakt Van der Hoep een opmerking over het feit, dat Van IJssum zijn bef heeft aangehouden op de beestenmarkt en hij adviseert hem, die bij een volgend bezoek maar af te doen en een gewone das te dragen. Dammis van 't Zelfde kan het niet laten, om de zaak nog wat op te juttten en zegt *“Doe dan zo 'n mooie gedraaide das als van de schout om!”* Dikke pret, maar Van IJssum kan het niet waarderen. Zijn repliek *‘Ik kan wel merken dat ge een half jaar niet bij mij in de kerke bent geweest’*. En zo gaat het nog een tijd door; de sfeer wordt steeds ruzieachtiger en behoorlijk vinnig. Schout Van der Hoep verwijt ds. Van IJssum schurkenstreken, zoals het verduisteren van het oortjesgeld voor de armen en de dominee ziet Van der Hoep liever niet dan wel in de kerk; kortom, er ontstaat een dronkenmansruzie.

Als de schout om tien uur naar huis wil gaan, vraagt hij aan Van IJssum of die soms mee gaat, waarop deze antwoordt: *“Gaaf weg kaerel, Gij zijt het slik mijner schoenen niet waard!”*

Er is weinig veranderd: een oude foto ca 1900, nog met de loswal en rechts de pastorie.

De sleutel van Huis Bouquet

Een van de verwijten van Van der Hoep aan Van IJssum betrof het in de zomer van 1719 illegaal laten namaken van een sleutel. (interrogatoir d.d. 5 december 1722) Met de sleutel werd via een boom of balk, de toegang tot de gracht rond Bouquet afgesloten. Destijds was daarvan de Dordtse

burgemeester Neurenburgh de bewoner en Dirk Gouwenaer woonde op het slot Bouquet. Die gracht ligt er nog: tussen de tuinen van de Hervormde pastorie en Timmerbedrijf Valk, en recht voor Den Brommert aan de Dorpsstraat. Later werd de naam: 'de haven van Ambacht.'

Wat gebeurt? Ds. Van IJssum komt op een middag naar de dochter van Dirk Gouwenaer, Aagje, en vraagt haar om de sleutel van de afsluitende boom. *"Dat mag ik niet doen want uw voorganger heeft er al eens een laten namaken en mijn vader is er niet".* Van IJssum: *"Denk je dat ik dat ook zou doen?"* *"Daarop kan ik geen antwoord geven,"* zegt Aagje. Maar geeft toch de sleutel onder protest mee.

*De haven situatie anno 2010.
Links aannemer Valk en rechts
de pastorie.*

Van IJssum gaat met de sleutel naar de in de buurt wonende smid Lambert van der Staff en geeft diens knecht de opdracht de sleutel na te maken. Moet met een paar uur klaar zijn. Dat gebeurt en de sleutel is op tijd naar Van IJssum gebracht.

Als Mr. Neurenberg, burgemeester van Dordrecht, 's avonds met zijn zoon uit zijn rijtuig bij het slot Bouquet stapt, is het eerste wat hij hoort het verhaal van Dirk Gouwenaer. Daarom is de burgemeester kwaad. Hij stuurt zijn zoon direct naar het huis van de dominee om de sleutel terug te vragen. Na het verhaal ook van de smid te hebben gehoord, beveelt hij Van der Staff om de predikant Van IJssum op te dragen onmiddellijk bij hem te verschijnen. De smid, die een publiekelijke schrobbering van de dominee wil voorkomen, zegt, zonder aan de deur te zijn geweest, dat de dominee niet thuis is. Wel is onmiddellijk het oude slot door een nieuw vervangen! De knecht van de smid wordt niets verweten. Want wie durft te twijfelen aan wat een dominee zegt? Een smidsknecht zeker niet!

Gerrit Nuijs, de Ambachtse kleermaker.

Er is echter één persoon die wel wat durft te zeggen: Gerrit van Nuijs, de kleermaker van de Oostendam! Wat is er gebeurd? Op 6 november 1723 worden door Schout (Van der Hoep!) en Schepenen, op verzoek van de kleermaker, ondervraagd Jan Gerritszn. Pee (of P.), schipper wonend aan de Oostendam, diens vrouw Maria van der Sluijs (dochter van de sluiswachter) en ene Arnoldus van de Water, ook wonend aan de Oostendam. Het volgende blijkt te zijn gepasseerd.

Gerrit van Nuijs krijgt begin 1723 een aangekondigd huisbezoek van dominee Johannes van IJssum en ouderling Pieter de Leur. Omdat de kleermaker bij De Pee kleding aan het verstellen is, vraagt hij diens vrouw hem een seintje te geven als de dominee en de ouderling er aankomen. Dat gebeurt en Van IJssum maakt van de gelegenheid gebruik Maria van der Sluijs dan maar tegelijk uit te nodigen de volgende zondag aan het Heilig Avondmaal deel te nemen. Maar Van Nuijs komt echter niet direct, waardoor Van IJssum bij zijn entree opmerkt: *“Hoe broeder Gerrit, sijt gij ook daer?”* *“Ja mijn Heer, hier ben ick”*, is het antwoord.

Vervolgens vraagt de predikant of broeder Van Nuijs nog *“questie of beswaernisse”* heeft om aan het avondmaal deel te nemen. Waarop de kleermaker (in hedendaagse taal) zegt: *“Ik niet, maar volgens mij U wel. En niet alleen hier in het dorp, maar in de hele omtrek is het bekend dat u enige kwesties hebt met mijnheer de schout. En als lidmaat gaat het mij ter harte dat U 'onschriftmatig' leeft. En ik kan dat ook bewijzen”*. Daarop citeert Gerrit van Nuijs uit de bijbel Mattheus 5, de verzen 23 en 24. *“Soo gij dan uwe gave sult op den Altaer offeren ende aldaer gedagtig wert dat uwe broeder tegen u heeft, laet daer uwe gave voor den altaer ende gaet henen, versoent u eerst met uwen broeder en komt dan ende offert uwe gave”*

De predikant ontkent alles, zegt dat Van Nuijs alles verkeerd uitlegt en dat hij, als hij weer tijd heeft, er graag nog eens over wil komen praten.

Het gaat helaas niet goed met de gezondheid van ds. Johannes van IJssum: hij lijdt aan zware hoofdpijnen en ligt vaak op bed. Waarschijnlijk is dit één van de redenen dat zijn huwelijk met Maria de Both niet goed is. Het is zelfs zo erg “niet goed”, dat zijn vrouw te kennen heeft gegeven te willen scheiden, althans, als de opmerking dat zij zich weer hebben verzoend, op het bovenstaande slaat... Ongetwijfeld speelde die hoofdpijn een rol in onderstaand verhaal.

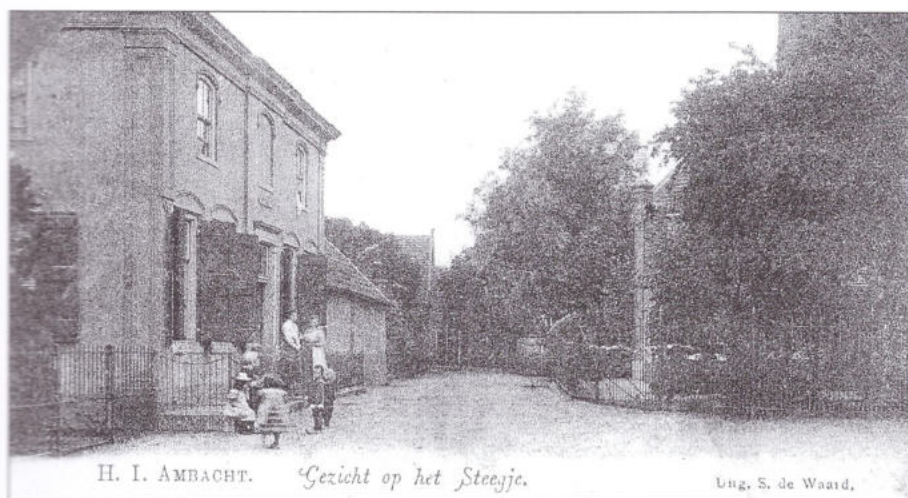
De huiselijke twisten tijdens Van IJssums ziekte

Het is gebeurd dat op een maandagavond, begin 1728, uit de pastorie luid “moord” geroepen wordt. Aangezien de pastorie midden in het dorp staat, aan wat nu het Kerkplein heet, komt een hele meute toegestroomd, uiteraard om het naadje van de kous te horen, te zien en mee te beleven. Een hele afwisseling van het dagelijkse leven! Sommige inwoners klimmen zelfs op de luiken om alles beter te kunnen volgen...

Ook Wouter van Brakel, een ouderling, en Jan Holst, twee burens en Jacob Pleune Jongenael komen op de ruzie af en gaan naar binnen. Het geschreeuw komt uit de kamer waar ds. Van IJssum ziek op bed ligt. De drie mannen proberen de zaak te sussen, wat niet erg lukt, want de predikant vliegt overeind in bed, slaat met zijn handen op de beddenplank en scheldt, raast, vloekt en tiert. Zij verklaren *“dat wij de weergaave daar van ons leven niet meer hebben hooren noemen en waar van wij het hondertste part niet hebben konnen onthouden”*.

Vrouw Van IJssum neemt de drie apart en met haar zoon verklaart zij dat ze op deze manier niet verder kunnen. Ook al niet omdat de zuster van Van IJssum in huis woont.

Ook de proponent (kandidaat-predikant) Zeegers genaamd, die boven een kamertje heeft, verklaart dat hij door al die ruzie en de bijhorende herrie niet kan studeren en regelmatig beneden om rust gaat vragen. Hij is er ziek door geworden, vertrekt uit 't Ambacht en heeft zich er nooit meer laten zien. Ook de dienstmeid die boven een kamer heeft, beklagt zich in een verklaring over de situatie. Ze kon door de vloer heen immers alle geruzie woordelijk volgen!

Links de pastorie, de woning van ds. Johannes van IJssum.

Uiteindelijk wordt de dominee weer rustig en kan iedereen naar huis: er is voorlopig weer genoeg gesprekstof voorhanden.

Het moge duidelijk zijn dat Van der Hoep en Van IJssum geen vrienden zijn geweest. Dat kan meerdere oorzaken hebben. Het zullen mannen geweest zijn die op hun strepen stonden. Door de ziekte van Van IJssum werd dat alleen maar erger. Ook speelde in die tijd, nog maar kort na de Reformatie, dat de scheiding tussen de rechterlijke en de kerkelijke macht erg dun was. En beide partijen wilden eigenlijk niets van hun macht afstaan. Verzoeningspogingen door de ambachtsheer Johan Diederik Pompe van Meerdervoort, die zelf predikanten kon benoemen, liepen op niets uit. Ook pogingen van de Classis Dordrecht om de zaak in betere banen te leiden, mislukten.

Ook ergerde de kerkenraad zich zodanig aan het geschreeuw en getier dat regelmatig door de Dorpsstraat daverde, dat er een klacht ingediend werd bij de Classis in Dordrecht. Er werd een commissie benoemd die Van IJssum en de kerkenraad moest ondervragen, maar Van IJssum verklaarde te ziek te zijn. Dus kon de commissie alleen maar met kerkenraadsleden spreken.

Het resultaat was dat Van IJssum voor een tijd wordt geschorst en daarna een boetepreek zou moeten houden. Maar het was helaas niet het einde. Verder ging de kerkenraad in juli 1728 in beroep bij de Provinciale synode. Daar vond men de klachten ernstig, maar ook de kerkenraad zou niet helemaal zonder schuld zijn. Men trachtte de zaak en te sussen en met de mantel der liefde te bedekken, maar toen ds. Van IJssum op 14 november 1728 overleed, was deze zaak nog steeds niet definitief opgelost!

Met zijn overlijden kwam er een einde aan een aantal niet zo prettige, maar wel erg kleurrijke jaren in de Ambachtse kerkgeschiedenis!

Ger van der Straaten

Compasvrienden van ons land
vande loop president. Niet
zijn, en Handolus fandeling
Koppe van Hendrich gde Jan
griets P, en Maria vande
Kings, Jan Huijsman mitog.
Handolus vande Water, als
in vrent gewelt. Tweede
ploot end geëmanet
fied op de zelande na
volgend Interrogation -
leerz onderd vscadet so
als van gde Haticul gne,
tertstact. Actum de
november 1723.

Interrogation gedag madig
vande agt: Huijsman
Koppe van Hendrich gde over
gegeven by oft vscadet
van Huijs, kledmarck alke
ommedad op onder end geëmanet
end geëmanet te warden
de pscade van Jan griets
P, en Maria vande Kijf
Huijsman mitog. Handolus
vande Water, warden vande
ofterdane, en Hendrich gde
Respectiv

De tweede, gde gde gde
te vscade

1.

De tweede, gde gde gde
vscade, Jan.

off de Dominant gde van
Huijs in de begin vande markt
Kijf van de gde 1723 als
wanne de Huijsman van
ijfere predicant alke, was
doende de Huijs besochtinge
mit was ten Huijs vande
voort: Jan griets P, om
mit alke gde te mase
hij, off vscade

POESIEALBUMS

Poesiealbums, eigenlijk poëziealbums, zijn al heel oud. Oorspronkelijk was een poëziealbum, in tegenstelling tot wat velen denken, typisch iets voor mannen. In de zestiende eeuw vroegen studenten aan hun professoren een handtekening met een opdracht. Deze opdrachten werden op losse blaadjes geschreven en soms ingebonden of in speciale doosjes bewaard. Rond 1870 ging deze traditie over naar meestal welgestelde dames. De gedichtjes werden in een album geschreven en voorzien van vaak heel mooie plaatjes. In de 20^e eeuw werd het vooral op de lagere scholen een ware rage onder de meisjes. Tegenwoordig wordt het poesiealbum veelal vervangen door een vriendenboekje. Minder romantisch, minder spannend ook, omdat daar vooral voorgedrukte vragen in staan en ook geen plaatjes meer worden ingeplakt.

De versjes in de poesiealbums waren vaak heel persoonlijk en zelfgemaakt, maar meestal werden ze overgeschreven uit een ander album.

Op de eerste pagina stond iets wat je er zelf in had geschreven bijvoorbeeld:

Dit boek is mij lief
Wie het steelt is een dief
Wie het vindt brengt het vlug
Bij mij terug

Met daaronder je naam en adres. De twee volgende pagina's waren gereserveerd voor je ouders. Daarna kwamen je vriendinnetjes en je ooms en tantes aan de beurt. Heel geweldig was het ook als de juffrouw of meester iets in je album wilde schrijven. Je kon bijna niet wachten tot je het terug kreeg. Het was iedere keer weer spannend wat ze erin geschreven hadden en vooral ook wat voor plaatjes ze erbij hadden geplakt.

Kent u ze nog, de versjes uit uw poesiealbum?

Rozen verwelken
Scheepjes vergaan
Maar onze vriendschap
Blijft eeuwig bestaan

of

Blijf wat je was tot heden
Een lief en vriend'lijk kind
Dan word je in je omgeving
Door iedereen bemind.

Meer christelijk was het volgende:

Strooi vandaag een enkele bloem
Op uws naasten pad
Strijk hem van 't bezorgd gelaat
Enk'le rimpels glad
Lenig smart of droog een traan
Breng één enkele zegen aan
Laat één woord van liefde horen
En uw dag is niet verloren.

Deze, en nog veel meer gedichten en versjes, zijn vanaf 20 november 2010 in heel oude, en minder oude, poesiealbums te lezen. Ook de bijbehorende plaatjes zijn te bewonderen op een speciale tentoonstelling over dit onderwerp in den Brommert in Hendrik-Ido-Ambacht.

Joke van der Straaten

ZWIJNDRECHTSE FAMILIENAMEN

Laatst vroeg iemand: Wat is een echte Zwijndrechtse familienaam? De vraag kwam niet uit de lucht vallen. Op de internetsite van het Meertens instituut [www.meertens.knaw.nl] kun je onder andere zien hoe vaak in 2007 een bepaalde familienaam voorkomt in een bepaalde gemeente. Maar hoe zit dat in het verleden, bijvoorbeeld in de negentiende eeuw? Om hier wat over te kunnen zeggen, moeten we eerst even zien uit welke gemeenten Zwijndrecht toen bestond. Dat waren: Kleine Lindt, Groote Lindt, Meerdervoort, Heer Oudelands Ambacht en Kijfhoek. Die zijn in de loop van de afgelopen twee eeuwen samengevoegd tot een gemeente. In 2002 kwam daar Heerjansdam bij.

Van al deze voormalige gemeenten is de burgerlijke stand bewaard gebleven. Die dateert van 1812 en is tot ongeveer 1900 openbaar. Daarna hebben we te maken met de wet op de privacy en is de burgerlijke stand niet openbaar.

Hierbij moet wel vermeld worden dat de burgerlijke stand van Heerjansdam over de periode 1812-1900 op dit moment (nog) niet digitaal bij ons beschikbaar is en in de telling over de 19^e eeuw niet is meegenomen. Wel is de telling uit 2007 door het Meertens instituut verwerkt.

De burgerlijke stand van de zogenaamde voormalige gemeenten is door ons op een rijtje gezet en we kwamen tot het volgende overzicht:

Kijfhoek, periode 1823 - 1860

Kijfhoek kende in die periode 88 verschillende familienamen. Er woonden in die tijd 257 personen. Er werden 201 kinderen geboren, waarvan 9 doodgeboren. Er zijn 34 huwelijken gesloten en 107 personen overleden. De meest voorkomende namen in de periode 1823 - 1860 in Kijfhoek zijn: Kruithof/Kruithoff/Kruijthof, Vlasblom, Van Gilst, Lagendijk en Van den Berg/Bergh.

Kleine Lindt, periode 1819 - 1857

De Kleine Lindt kende in die periode 56 verschillende familienamen. Er woonden in die periode toen 100 personen. Er zijn 73 kinderen geboren, 7 huwelijken gesloten en 35 personen overleden. De meest voorkomende

familienamen in de periode 1819 - 1857 in de Kleine Lindt zijn: Dorsman, Van den Berg/Bergh, Van Driel en Van der Poel.

Heer Oudelands Ambacht, periode 1818 - 1857

Heer Oudelands Ambacht kende toen 69 verschillende familienamen. Er woonden in deze periode 269 personen, er werden 200 kinderen geboren, waarvan 10 doodgeboren. Het aantal huwelijken bedraagt 40 huwelijken en 133 personen overleden. De meest voorkomende familienamen in de periode 1818 - 1857 in Heer Oudelands Ambacht waren: Vlieg, Groenvelt/Groeneveld/Groenenveldt, Buitendijk/Buijtendijk, Smouter en Van Rijs.

Groote Lindt, periode 1818 - 1881

De Groote Lindt kende in die periode 471 verschillende familienamen. Er woonden in die periode 3025 personen en er werden 2342 kinderen geboren, waarvan 127 doodgeboren. In die periode werden 402 huwelijken gesloten, overleden er 1593 personen, waarvan 4 door verdrinking. De meest voorkomende familienamen in de periode 1818 - 1881 in de Groote lindt zijn: Van Driel, Van der Linde/Linden, Van der Waal, Kooijman/Kooiman en Van den Berg/ Bergh.

Meerdervoort, periode 1818 - 1855

Meerdervoort kende in die periode 268 verschillende familienamen. Er woonden in die periode 1133 personen. Er zijn 868 kinderen geboren, waarvan 70 doodgeboren. Er zijn 137 huwelijken gesloten en er overleden 616 personen, waarvan een drietal door verdrinking. De meest voorkomende familienamen in Meerdervoort zijn: Valk, De Waard/Waardt, De Klerk/Klerk, Zoutewelle en De Haas/van de Haas/van der Haas.

Zwijndrecht, periode 1812 - 1902

Zwijndrecht kende in die periode 1605 verschillende familienamen. Er woonden toen 14.388 personen. Er werden 11.792 kinderen geboren, waarvan 539 doodgeboren. Er zijn toen 2047 huwelijken voltrokken. Er overleden 7046 personen, waarvan 21 door verdrinking. De meest voorkomende familienamen in die periode waren: Bakker, Besemer/Bezemer/den Bezemer, Los, Van der Linde/Linden en Van Pelt.

Voegen we alle gegevens van voornoemde gemeenten samen
dan komen tot de volgende
“top 25 van Zwijndrechtse familienamen uit de 19^e eeuw”

	Familienaam	Aantal vermeldingen
1	Bakker	369
2	Linde, van der / Linden, van der	360
3	Pelt, van	320
4	Besemer / Bezemer / Bezemer, den	314
5	Los	293
6	Wingerde, van / Wingerden, van	263
7	Jong, de / Jonge, de / Jongh, de	251
8	Bond, de / Bondt, de	199
9	Klerk / Klerk, de	195
10	Waard, de / Waardt, de	193
11	Visser / Visser, de	191
12	Euser / Euzer	190
13	Stolk	188
14	Baan	186
15	Berg, van den / Bergh, van den	181
16	Vogel / Vogel, de / Voogel, de	177
17	Staat	166
18	Noord, van / Noort, van	165
19	Driel, van	165
20	Valk	151
21	Graaf, de / Graaf, van de / Graaf, van der / Graaff, de	147
22	Waal, van der	145
23	Nugteren / Nugteren, van	143
24	Dalen, van	141
25	Loon, van	136

Zoals u ziet, hebben wij de microfiches van de burgerlijke stand, van waaruit wij diverse gegevens kunnen halen voor wat betreft uw stamboom. Mocht u belangstelling hebben voor uw voorgeslacht, kom dan gerust eens langs op een van de interesseavonden, iedere derde dinsdag van de maand.

Kijken we nu naar de Zwijndrechtse namen uit de 19^e eeuw en vergelijken die met de aantallen van het Meertens instituut in 2007, dan krijgen we de **“top 25 van Zwijndrechtse familienamen in 2007”**

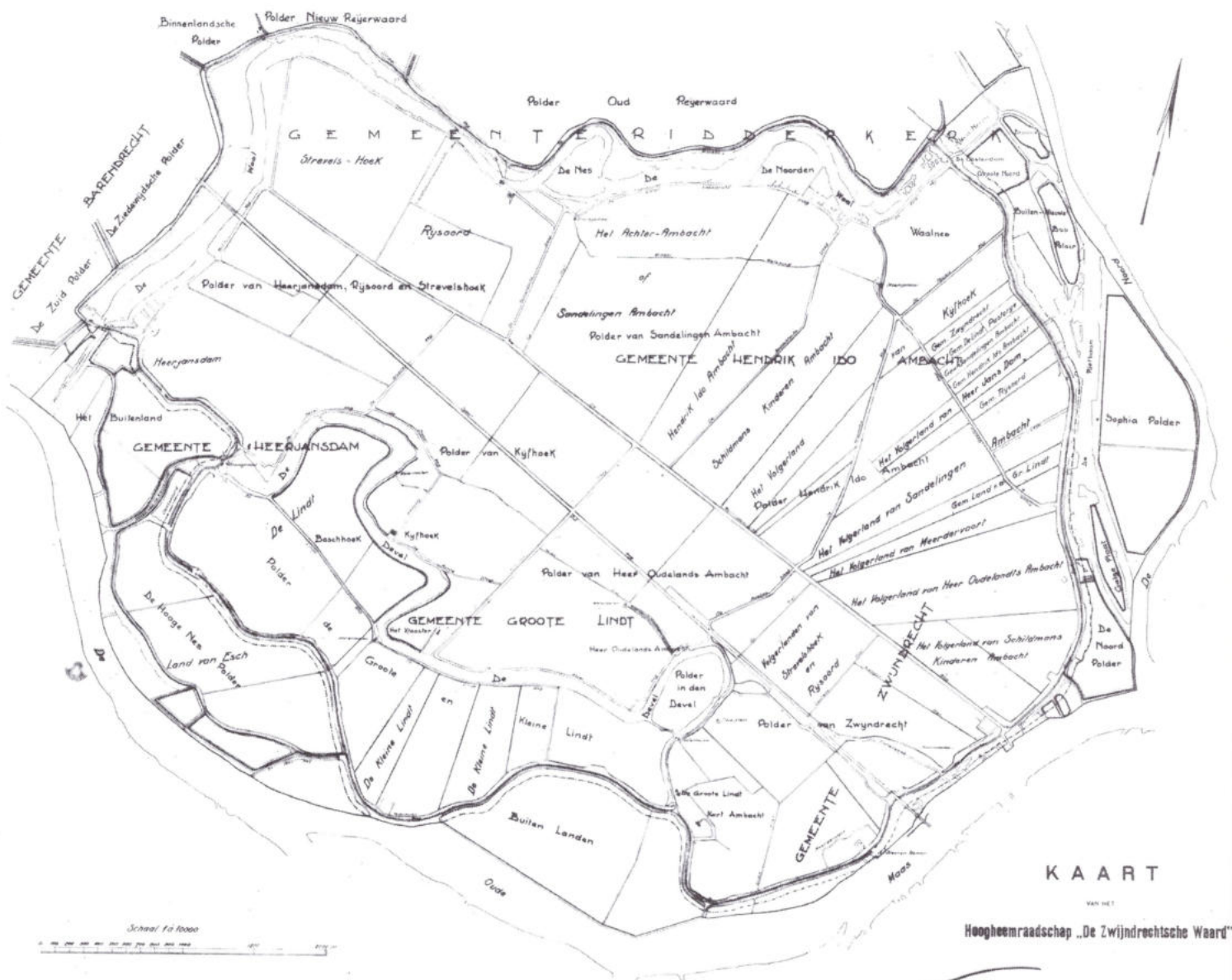
	Familienaam	Aantal vermeldingen
1	Jong, de / Jonge, de / Jongh, de	423
2	Visser / Visser, de	405
3	Bakker	311
4	Boer / Boer, de / Boer, den	234
5	Linde, van der / Linden, van der	221
6	Besemer / Bezemer / Bezemer, den	211
7	Berg, van den / Bergh, van den	209
8	Graaf, de / Graaf, van de / Graaf, van der / Graaff, de	176
9	Wingerde, van / Wingerden, van	165
10	Stolk	160
11	Dijk, van	155
12	Smit / Smits	145
13	Vries, de	133
14	Los	126
15	Pelt, van	124
16	Driel, van	117
17	Kooijman / Kooiman	110
18	Waard, de / Waardt, de	108
19	Baan	101
20	Haan, de / Haan, den	100
21	Bruin, de / Bruine, de / Bruïne, de	97
22	Heer, de	92
23	Meijer	92
24	Dekker	91
25	Buitendijk / Buijtendijk	90

Eventueel kunt u ook langskomen op de normale openingstijden van “de Vergulde Swaen” maar dan graag even een telefoontje. Wij zorgen ervoor dat er dan iemand van de werkgroep aanwezig is.

Verder zijn wij nog op zoek naar allerhande familieberichten, zoals ge-

boorte-, verlovings-, trouw-, rouwkaarten, trouwboekjes, genealogieën, stambomen etc. etc., die betrekking hebben op de Zwijndrechtse Waard. Mocht u dus bij het opruimen een of meerdere van deze zaken tegenkomen, dan houden wij ons aanbevolen.

Namens de werkgroep Genealogie:
Geke Hams 078-6128105
Bert van Es 078-6101306

Kaart van de Zwijndrechtse Waard.

IN MEMORIAM: ARIE VAN DER LINDEN

Op 25 september 2010 overleed Arie van de Linden. Voor vele leden van ons geen onbekende. Op 1 september 1983, een jaar na de oprichting van onze vereniging, werd Arie lid. In 1986 neemt hij zitting in het bestuur. Hij zal hierin deelnemen tot 1993.

Een ieder die hem gekend heeft, weet dat hij precies was, niet alleen in zijn werk maar ook in zijn hobby: genealogie. In zijn werkzame leven was hij technisch tekenaar. Hier komt vermoedelijk zijn precisie vandaan. Deze grondigheid, precisie, is te herkennen in al zijn onderzoeken en publicaties. Voor de vereniging heeft hij vele onderzoeken verricht en het resultaat van deze onderzoeken gepubliceerd in ons periodiek. Voor dit onderzoek was hij vaak te vinden in onder andere het gemeentearchief en het stadsarchief in Dordrecht. Ons periodiek was ook zijn interessegebied. Naast het bezorgen van het periodiek was hij vanaf 1986 tot 2004 redactielid.

Het was vanuit die functie dat hij de contactpersoon was met het Historisch Genootschap H.I. Ambacht en de drukker.

Niet alleen zorgde hij voor kopij, maar bracht deze ook naar de drukker. Had daar overleg over de lay-out en zorgde, daar waar nodig, voor de nodige illustraties bij de ingeleverde kopij.

Zijn onderzoek naar zijn eigen stamboom heeft geresulteerd in een publicatie over de familie Van der Linden. De familie Van der Linden van de Maria, de geschiedenis van een beurtvaartbedrijf (1994). Ook hierin is zijn nauwgezetheid te herkennen. Een degelijk onderzoek over zijn voorouders met daarin opgenomen het verhaal over een Zwijndrechts bedrijf. Maar zijn interesse was niet alleen genealogie. Ook muziek was een hobby van hem. Als lid van Jong-Holland was hij actief als fluitist. In zijn diensttijd, die hij in voormalig Nederlands-Indië doorbracht, was hij eveneens lid van een drumband. Ook hierover schreef hij een boek.

Kenmerkend voor hem was zijn opgewektheid en zijn bescheidenheid. Ondanks dat hij een grote bijdrage geleverd heeft aan het periodiek, is dit bij velen niet bekend. Hij opereerde op de achtergrond. Met het ouder worden, werd zijn inzet voor de vereniging minder. Hij droeg zijn taken over en trok zich bescheiden terug. Met zijn gezondheid, en dan met name zijn geheugen, ging het de laatste jaren steeds minder.

Naast een verenigingsmens was Arie ook een familiemens. Zijn familie nam een grote plaats in, in zijn leven. Toen zijn beide kinderen met hun partners en kinderen naar Engeland verhuisden, liet hij geen mogelijkheid onbenut om ze daar op te zoeken. Deze familieband komt ook tot uitdrukking op de rouwkaart: laat ons gezin zijn als een ketting waarvan de schakels vrij kunnen bewegen, maar met elkaar sterk verbonden zijn.

We zullen Arie in al zijn bescheidenheid, maar met een grote inzet voor de vereniging, en als redactielid missen.

Namens de Zwijndrechtse redactie van Swindregt Were, Kees Popijus

12 oktober 1926
25 september 2010

COLOFON

‘Swindregt Were’, een naam die naast “Swijndregt Were” al eeuwen geleden gebruikt werd voor de Zwijndrechtse Waard, is het periodiek van het Historisch genootschap Hendrik-Ido-Ambacht en de Historische Vereniging Zwijndrecht. Het periodiek verschijnt tweemaal per jaar en wordt gratis aan de leden toegezonden.

Redactie Hendrik-Ido-Ambacht:
Mevr. J.C. van der Straaten-Ooms
Redactieadres:
Schalksedijkje 20, 2988 BV Rijsoord
Tel. 0180-423889
Email: joke@vdstraaten.nl
Secretariaat Historisch Genootschap Hendrik-Ido-Ambacht:
J. van Beek, Weteringsingel 84, Hendrik-Ido-Ambacht
Telefoon: 078-6814882

Redactie Zwijndrecht:
Dr. C.R. van den Berg, A. Timmers-Ekelo en K. Popijus
Redactieadres:
Amandelgaarde 163, 3344 RC Hendrik-Ido-Ambacht
Telefoon: 078-6194677
Email: kpopijus@planet.nl
Verenigingsadres:
Oudheidkamer “de Vergulde Swaen”, Rotterdamseweg 53-55, Zwijndrecht

Druk: Pro Patria grafisch totaalleverancier Zwijndrecht

De verkoopprijs voor losse nummers: € 2,50

De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de onder auteursnaam geplaatste artikelen.

© Redactie blad en de auteur. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopieën, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming. Na toestemming moet de bron vermeld worden.

